

Т. Г. Фесенко, Д. М. Мінаєв

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М.Бекетова*

О. Беляцький, І. С. Усачов

Департамент житлового господарства Харківського виконавчого комітету

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ПІДХОДІВ У МУНІЦИПАЛЬНІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Досягнення гендерної рівності, як пріоритетної цілі для розвитку українського суспільства у Третьюму тисячолітті¹, зобов'язує муніципалітети ініціювати та реалізовувати відповідні стратегії, у т.ч. створення рівних можливостей для мешканок і мешканців у користуванні облаштованими прибудинковими територіями.

Особливу увагу слід приділяти дітям, оскільки перебування на відкритому повітрі є системоутворюючим чинником режиму їх дня – понад 2 години на день². Втім установлено, що діти в Україні мало часу перебувають на повітрі й через те, що у містах відсутня достатня кількість та функціонально-технічна якість облаштованих дитячих майданчиків, спортивно-ігрових комплексів. За підрахунками Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України загальна потреба в дитячих майданчиках становить 15,4 тис. од., а у спортивних майданчиках – 22,7 тис. од.³ Саме тому Мінрегіон України ініціював проект «Облаштування дитячих і спортивних майданчиків (2013-2015 рр.)», спрямований на забезпечення умов для дотримання здорового способу життя 1094 тис. дітей по всій Україні.

Також установлено, що стан здоров'я дітей у молодшій школі погіршується незалежно від статі, а в середній і старшій – несприятливі зміни більш характерні для дівчат. Така ситуація, серед іншого, спричинена й відсутністю у дворах багатоповерхових будинків належного спортивно-ігрового облаштування для дівчат вікової категорії 12⁺. Разом з тим у державній політиці щодо покращення благоустрою міських територій в частині облаштування спортивно-ігрових комплексів не враховується гендерний чинник. Облаштування таких комплексів здійснювалося в рамках підготовки України до проведення фінальної частини

¹ Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна – 2010: Національна доповідь. – К., 2010; [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://www.undp.org.ua/files/ua_53509MDGS_UKRAINE2010_UKR.pdf.

² Даниленко Г.М. Гігієнічні основи системно організації формування здоров'я дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу. Автореф. дис...д.м.н. – К., 2007. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=medicine&id=838&start=13.

³ Облаштування дитячих і спортивних майданчиків. Техніко-економічне обґрунтування проекту соціально-економічного розвитку. К., 2003 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://minregion.gov.ua/attachments/files/TEO/TEO08.pdf>.

Чемпіонату Європи з футболу «Євро 2012», а зараз – Євробаскет-2015¹. У підсумку існуючі (футбольні) та заплановані (баскетбольні) спортивні майданчики у дворах багатоповерхових будинків засвідчують гендерну несправедливість через створення кращих умов хлопцям для активного дозвілля (а значить, й профілактики захворювань та зміцнення здоров'я). Гендерно несправедливе облаштування спортивно-ігрових майданчиків позначається й на відповідній статистиці: на відкритому повітрі регулярно бувають (понад 2 годин на добу) 46,4% хлопців і 29,8% дівчат. Поширеність захворювань серед дівчат (51,0%) істотно вища, порівняно з хлопцями (40,8 %)². Суттєвий дефіцит перебування на повітрі у дівчат негативно впливає на їх психосоматичний статус³.

Гендерний аналіз програм благоустрою прибудинкових територій виявив їх «гендерну сліпоту» по відношенню до дівчат категорії 12⁺ – через бюджетування проектів зі спорудження спортмайданчиків, орієнтованих переважно на хлопців. За Державними будівельними нормами (ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій, п. 8.6.1) дитмайданчики призначаються для дітей до 12 років⁴, а для підлітків – спортивно-ігрові комплекси. Вихідною тезою для даного дослідження є визнання дитмайданчиків гендерно-нейтральними (ними користуються в однаковій мірі і хлопчики, і дівчатка), а спортивно-ігрових комплексів – гендерно-чутливими.

Оскільки облаштування прибудинкових територій має відображати інтереси і мешканців, і мешканок усіх вікових категорій, існує потреба у реалізації проектів благоустрою як «гармонії гендерної рівності». В усьому цивілізованому світі є прагнення до принципів справедливого простору, який передбачає й гендерні параметри організації відкритого простору для дітей та їх батьків. Саме тому актуальними для України стають бюджетні аналізи муніципальних програм комплексного благоустрою (в частині облаштування дитячих та спортивних майданчиків) для задоволення потреб усіх статево-вікових категорій дітей у якісному дозвіллі.

У Харкові проекти з облаштування дитячих майданчиків включені до двох програм:

- Програми розвитку і реформування житлово-комунального господарства м. Харкова на 2011-2014 рр. (далі – Програма ЖКГ);
- Програми підтримки житлово-будівельних кооперативів та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків у місті Харкові (далі – Програма ОСББ).

¹ Про заходи щодо підготовки України до чемпіонату Європи 2015 року з баскетболу. Указ Президента України від 9.02.2012 р. №74/2012.

² Гігієнічні основи системної оптимізації формування здоров'я дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=medicine&id=838&start=13.

³ Особливості режиму дня учнів середнього шкільного віку// Гігієна населених місць 2012. – № 6. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gigiena-mist.kiev.ua/gnm/60-0260.pdf>

⁴ ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій. Розділ 6. Благоустрій прибудинкових територій Пункт 8. Дитячі майданчики [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://dbn.at.ua/publ/ditjachi_majdanchiki/1-1-0-342.

За Програмою ЖКГ, Департамент житлового господарства встановлює у дворах будинків комунальної власності стандартні комплекси з п'яти елементів, які підходять для перебування дітей з різними фізичними здібностями на одному ігровому просторі, загальною вартістю 21000 грн.

Бюджетування проектів з облаштування прибудинкових територій дитмайданчиками є гендерно-нейтральними з точки зору потреб хлопчиків та дівчаток, втім з точки зору задоволення потреб сім'ї з дітьми – гендерно-дискримінаційними. У бюджетах зі спорудження дитмайданчиків відсутні витрати на урахування потреб батьків дітей дошкільного віку. Дорослі (мами, тати, бабусі, дідусі та ін.) мають обов'язково супроводжувати дітей до 7 років¹, тому у комплект дитмайданчику обов'язково мають бути включені лави для батьків.

В умовах обмежених бюджетних ресурсів включення інтересів батьків у проекти облаштування дитмайданчиків можна здійснити шляхом перерозподілу коштів. Наприклад, вилучивши із списку елементів тенісний стіл, що за функціонально-технічними характеристиками розрахований на вікову категорію 7-18 років (а дитмайданчик охоплює категорію дітей 6-12 років). У підсумку пропонується включити до Програми розвитку і реформування ЖКГ м. Харкова на 2011-2014 рр. наступні гендерні ініціативи:

- 1) у проекти з облаштування спортивних майданчиків включити зони для активного відпочинку дівчат категорії 12⁺;
- 2) з метою задоволення потреб батьків (дорослих, які супроводжують дітей віком до 7 років) у списку стандартних елементів дитячого майданчика замінити тенісний стіл на «лави» (можуть бути різні варіанти – лава як елемент пісочниці, окрема лава тощо);

За Програмою ОСББ Департамент житлового господарства може встановлювати на прибудинкових територіях дитячі майданчики з нестандартною комплектацією із врахуванням побажань членів ОСББ (мешканці сплачують частину вартості елементів майданчика. Втім для облаштування спортивно-ігрових комплексів у дворах ОСББ кошти місцевого бюджету не передбачені. Отже, з метою створення рівних умов для користування прибудинковою територією усіма статево-віковими групами дітей пропонується доповнити Програму проектами облаштування гендерно-справедливих спортивно-ігрових комплексів для дітей вікової категорії 12⁺.

Також пропонується максимально враховувати потреби мешканок та мешканців ОСББ при бюджетуванні проектів з облаштування дитячих майданчиків. У проектуванні дитмайданчиків спиратися на статистичний аналіз гендерних потреб дітей та їх батьків. Для гендерно справедливого розподілу коштів (міського бюджету та коштів ОСББ), призначених для дитячого облаштування прибудинкової території враховувати гендерний склад користувачів: % (до 12 років) + % (дівчат 12⁺) + % (хлопців 12⁺) + % (батьків, що мають дітей до 7 років).

¹ Діти у віці до 7 років повинні перебувати на дитячому майданчику під наглядом дорослих. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://www.marite.org.ua/news/bezpeka_ditej_na_igrovomu_majdanchiku/2012-08-09-346